

בס"ד. שיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה, אדר"ח טבת, ה'תשכ"ט.

בלתי מוגה

כ"ק אדמו"ר שליט"א קידש על היין.

א. דובר אודות ההפטרה דשבת חנוכה כשחל בר"ח — שקו"ט אם צריך להוסיף גם פסוק ראשון ואחרון של הפטרת "השמים כסאי", ופסוק ראשון ואחרון של הפטרת "מחר חודש" (שהרי יש סברא לומר שרק בשבת ר"ח מוסיפים פסוק ראשון ואחרון מהפטרת מחר חודש, דכיון שב' ההפטרות הם בענין ר"ח, חד ענינא, אין זה נחשב לדילוג מנביא לנביא, משא"כ בשבת חנוכה ור"ח, אין לדלג מנביא לנביא בענין אחר; וכן יש לחלק בין הוספת ב' פסוקים, פחות מג' פסוקים דהוי קריאה חשובה, להוספת ד' פסוקים, ב' פסוקים דהשמים כסאי וב' פסוקים דמחר חודש) — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חל"ה ע' 187 ואילך.

ב. (וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

ובכל אופן, ידוע מה שאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר² בנוגע להגדה, שלפני שעושים פעולה מסויימת, יש להסתכל בתוך ההגדה, והיינו, שלא די לעיין בספרים שבהם יש שקו"ט בענינים אלו, אלא יש להסתכל היכן שנרשם מה צריך לעשות בפועל, בסידור וכו'.

ובנדו"ד: מפורש להדיא בלוח של כולל חב"ד בירושלים, שלאחרי אמירת ההפטרה דשבת חנוכה, מוסיפים הפסוקים של ר"ח³. והיינו, שכן

פועלים פעולתם, כך, שזהו ענין של "דברים בטלים", והיינו, שעם היותם דברים טובים [ובודאי לא דברים אסורים או מאוסים ח"ו, כפי שמאריך הרמב"ם (בפיהמ"ש אבות פ"א מ"יז) בביאור פרטי חלקי הדיבור], הרי אין בהם תועלת (ראה גם תו"מ חל"ה ע' 191. וש"נ); לכל היותר רושמים את הדברים ושולחים לכל קצוי תבל, אבל אין בזה תועלת לאף אחד — לא לשומע, לא לרושם, ולא למקבל הרשימה. ואף שישנו הציווי "הוכח תוכיח את עמיתך" (קדושים יט, יז), "אפילו מאה

1) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שהסתפק בכך, ולכן לא הוסיף פסוקים אלו, כי, אם אין צריך להוסיפם, תחשב ההוספה להפסק בין הברכות.

2) סה"ש תש"ד ע' 92.

3) בהמשך הדברים (בהתחלת השיחה הבאה) התרעם כ"ק אדמו"ר שליט"א על כך שאף א' (כולל גם אלו שתפקידם להיות מורי הוראה בישראל) לא העיר על זה. והוסיף, שבעבר ה' נוהג לעורר על ענינים הדורשים תיקון, עד שנוכח שאין הדברים

הוא המנהג בירושלים מכמה דורות, ומנהג ישראל תורה הוא⁴. ובמילא, כל זמן שלא ימצאו מפורש שאין להוסיף הפסוקים דר"ח, יש להתנהג ע"פ מ"ש בלוח של כולל חב"ד.

וכיון שהוזכר אודות הלוח של כולל חב"ד בירושלים — הרי זה קשור עם המדובר לאחרונה במאמרים⁵ אודות "פרזות תשב ירושלים", ועד שלא זו בלבד שירושלים עומדת במקומה באופן של "פרזות", אלא יתירה מזה, שמתפשטת בכל ארץ ישראל, כמארו"ל⁶ עתידה ירושלים שתפשט בכל ארץ ישראל, ועתידה ארץ ישראל שתפשט בכל הארצות, בקרוב ממש, בביאת משיח צדקנו.

* * *

ג. בנוגע לענין האור — שזהו עיקר ענינו של חנוכה (דאף שיחנו גם הענין של "הלל והודאה"⁸) (אבל לא ענין המשתה ושמחה, כמו בפורים), הרי עיקר ענינו הו"ע האור, ובאופן דמוסיף והולך ואור) — הרי תכונתו היא שמתפשט בכל מקום, גם בריחוק מקום, ולא רק אור גדול דוקא, כמו אור האבוקה או אור המדורה, אלא גם אור קטן, כמו אור הנר, מתפשט בכל מקום.

יש אמנם חילוקים בנוגע לכמות האור, וכמו"כ ישנו חילוק בנוגע לפעולת האור, שכדי לפעול שינוי באותו מקום, יש צורך באור גדול יותר,

וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א, שכיון ששבת "אין עצב בה" (ראה ירושלמי ברכות פ"ב סה"ד. הובא בתוס' מו"ק כג, ב), אין להאריך בענינים כיו"ב, כי אם לדבר אודות ענינים המשמחים.

(4) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב. מהרי"ל — הובא ברמ"א יו"ד ששע"ו ס"ד. מנהגים ישנים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ז אור"ח סוסק"פ. סת"ל"ב ס"א. סתנ"ב ס"ד. סתצ"ד ס"ז. ועוד.

(5) ד"ה אר"א מ"ד צדקת פרונו ד"ט כסלו פ"ג ואילך; ד"ה פדה בשלום דש"פ וישב פ"ב ואילך (לעיל ע' 6 ואילך; ע' 65 ואילך).

(6) זכרי' ב, ח.

(7) ראה ספרי דברים בתחלתו. יל"ש ישעי' רמז תקג. לקו"ת מסעי פט, ב.

(8) שבת כא, ב.

פעמים" (ב"מ לא, א. וש"נ) — הרי זה בגלל שבסופו של דבר (לאחרי מאה פעמים) יפעלו הדברים פעולתם, משא"כ בנדוד, שגם לאחרי מאה פעמים לא יפעלו הדברים, כי כשרואים שבפעם הראשונה יש איזה הזוה, יש תקוה שלאחרי מאה פעמים יתוקן הדבר בשלימות, אבל כשרואים שאין הזוה ושינוי כלל, הרי טבע הדברים שכך יאר ללא שינוי (כמובן מדברי הירושלמי (ברכות פ"א ה"א) בנוגע לשמים והארץ שהם "חזקים כיום הבראם", שמה מוכח שישארו לעולם ללא שינוי, כי כל דבר שמשנתה במשך הזמן, מתחיל להשתנות מתחלת בריאתו, כמ"ש הבחיי (ראה במאמר פ"ד (לעיל ריש ע' 93). וש"נ) שהתינוק משעה שנולד מתחיל להתייבש, וכיון שהשמים והארץ לא נשתנו מתחלת בריאתם (חזקים כיום הבראם), לא ישתנו לעולם).

וכמו"כ כדי להאיר במקום שהאור הוא מעופש, כמו מרתף וכיו"ב, יש צורך באור האבוקה דוקא⁹; אבל עצם תכונת ההתפשטות בכל מקום, גם בריחוק מקום — ישנה בכללות ענין האור (גם באור קטן).

אמנם, במה דברים אמורים שהאור מתפשט בכל מקום — רק כאשר אין דבר המנגד ומסתיר, כמו "ענן עב וחשוך" או אפילו "ענן קל וקלוש" "המבדיל בין השמש לארץ ולדרים עלי" (כמבואר באגה"ת¹⁰), והיינו, שכאשר יש מחיצה כו', הרי זה מעכב את המשכת והתפשטות האור, אבל כאשר אין דבר המפסיק, אזי נמשך האור גם בריחוק מקום.

ד. והענין בעבודה:

החילוק בין דבר המנגד לריחוק מקום הוא החילוק בין דבר האסור לדבר הרשות: דבר האסור — הוא מנגד והיפך הקדושה, משא"כ דבר הרשות — הוא רק בריחוק מקום מקדושה, אבל אינו דבר המנגד.

ובפרטיות יותר:

בדברי הרשות גופא — יש ענין של מכשירי מצוה, שאף שזהו רק דבר הרשות, ולא קדושה, הרי זה בקירוב מקום אל הקדושה, ועד שלדעת ר"א הנה גם מכשירי מצוה דוחין את השבת (כמבואר במסכת שבת¹¹).

וכמו"כ יש ענינים שאינם מכשירי מצוה, ואעפ"כ אינם בריחוק מקום מהקדושה — כיון שהם ראויים להיות דבר מצוה; אך יש ענינים שאינם ראויים להיות דבר מצוה, ולכן הם בריחוק מקום מקדושה.

ולדוגמא: בענין הקרבנות, שצריך להיות "מן המותר בפ"ך"¹² דוקא, ומ"מ, יש רק כמה מיני בהמה שראויים לקרבן, משא"כ חיות טהורות, שעם היותם "מן המותר בפ"ך", אינם ראויים לקרבן¹³, וא"כ, הרי הם בריחוק מקום מקדושה, ואעפ"כ, אינם דבר המנגד, להיותם דבר הרשות.

ה. ב' ענינים הנ"ל (דבר המנגד וריחוק מקום) ישנם גם בנוגע

לענין החושך:

ידוע¹⁴ שיש ב' שיטות בענין החושך — אם ענין החושך אינו אלא העדר האור, או שיש מציאות של חושך (לא רק העדר האור).

(12) שם כח, ב. וש"נ.

(13) פ' ראה יב, טו ובפרש"י.

(14) ראה בהנסמן בלקו"ש ח"י ע' 180.

(9) ראה לקו"ת חוקת סה, סע"ד. וראה גם

תר"מ חל"ב ע' 156. חמ"ט ע' 400. וש"נ.

(10) פ"ז.

(11) קלא, א.

וב' שיטות אלו הובאו בתורת החסידות¹⁵, כיון ששניהם אמת, והיינו, שיש ב' אופנים בענין החושך: יש חושך שאינו אלא העדר האור, ויש גם חושך שהוא מציאות חיובי, שעז"נ¹⁶ "בורא חושך", וכמו החושך שהי' במצרים, עליו נאמר¹⁷ "וימש חושך".
ובנוגע לעניננו:

ענין החושך באופן של מציאות — הרי זה דבר המנגד ומפסיק, ומעכב את פעולת האור; ואילו החושך שאינו אלא העדר האור — הרי זה כמו ריחוק מקום, ולא כמו דבר המנגד.

ומזה מובן, שכדי להאיר מקום מסויים, צריך תחילה לבטל ולהסיר את מציאות המנגד, ורק לאח"ז אפשר לפעול שם המשכת האור.

ו. וכן הוא בנוגע לחנוכה:

בכ"ד בכסלו הי' ניצוח המלחמה עם המנגד לקדושה — "מסרת גבורים ביד חלשים .. וזדים ביד עוסקי תורתך"¹⁸.

אך גם לאחר שבטל המנגד, הי' עדיין מעמד ומצב של ריחוק מקום מקדושה, שהרי עדיין לא הי' אור חיובי של קדושה.

וזהו מה שנפעל בכ"ה בכסלו — "והדליקו נרות בחצרות קדשך"¹⁸, שהו"ע המשכת האור בכל מקום ומקום, החל מנר אחד קטן, שגם על ידו יכולים להאיר בכל מקום ומקום.

וזהו גם הדיוק בנוגע לזמן הדלקת נר חנוכה — "משתשקע החמה"¹⁸, שזהו רק העדר האור (ולא חשכת הלילה, באופן שיש ענין של חיובי של מנגד), שלכן יכולים להדליק נרות ולהאיר.

ז. וההוראה מזה בעבודת כאו"א:

לכל לראש צריך להיות הענין ד"סור מרע", ביטול והעברת המנגד, ורק לאח"ז באה העבודה ד"עשה טוב", המשכת אור הקדושה¹⁹.

— יש לפעמים בדרך הוראת שעה שהעבודה אינה בסדר והדרגה, וכמבואר במכתב כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שנדפס במבוא לקונטרס ומעין²⁰, שלפעמים צריכה להיות העבודה באופן ד"חטוף ואכול חטוף

15) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב שמב, א 19) ראה גם תו"מ חל"ז ע' 216. חנ"ב ע' ואילך. 43. ועוד.

16) ישע"י מה, ז. 20) ע' 22. ולאח"ז באג"ק שלו ח"א ע'

17) בא יו"ד, כא. רסו.

18) נוסח "ועל הנסים" דחנוכה.

ושתי"י²¹, ללא סדר והדרגה; אבל בדרך כלל צריכה להיות העבודה בסדר והדרגה: תחילה "סור מרע", ואח"כ "עשה טוב".

וכמו בחנוכה, שתחילה היתה המלחמה לבטל את המנגד — ניצוח המלחמה בכ"ד כסלו, ואח"כ באה העבודה לפעול המשכת האור — הדלקת נר חנוכה "על פתח ביתו מבחוץ"⁸, להאיר את רשות הרבים,

ועי"ז פועלים הענין ד"כליא רגלא דתרמודאי"⁸, "תרמוד" אותיות מורדת²² — כי, גם לאחר ביטול המנגד שבו, עדיין יש בעולם ענין של מנגד (מורדת), וע"י הדלקת הנרות פועלים שתבטל המציאות של מרידה, ולא ישאר אפילו "רגלא דתרמודאי".

וענין זה נעשה כבר מיד בלילה הראשון של חנוכה ע"י הדלקת נר אחד, ועאכו"כ כאשר מוסיפים באור ע"י ההוספה במספר הנרות עד לשמונה נרות, שאז פועלים בודאי בכל מקום ומקום.

ובענין זה אין גם הגבלות הזמן — כמ"ש הרמב"ן²³ ש"הנרות הללו אינן בטלים לעולם", והיינו שיש בהם ענין הנצחיות (ככל עניני קדושה, שהם אמת, ולכן הם נצחיים), ולא רק מצד זה שבשנה הבאה ידליקו עוה"פ נרות חנוכה, אלא עוד זאת, שגם הנר שמדליקים עתה יש בו ענין הנצחיות, לעד ולעולם, ולא רק באופן שהנצחיות היא למעלה מהעולם, אלא באופן ש"אינן בטלים לעולם", היינו, שבעולם גופא ישנו ענין הנצחיות.

וזהו גם שלאחר "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"²⁴, אומרים בפסוק השני²⁵ "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד"²⁶ — שהו"ע ההמשכה בכל העולמות, עד לעולם העשיי, ובאופן של קיום נצחי, בנוגע לכל עניני הברכות שישנם בפרשה ראשונה (ברמז) ובפרשה שני', ועד ל"אני הוי' אלקיכם אמת" (שהרי אין להפסיק בין "אלקיכם" ל"אמת"²⁷), וכיון שזהו "אמת", הרי זה נמשך בכל הדרגות, וכפי שיהי' בגילויי בביאת משיח צדקנו, שאז יקויים היעוד²⁸ "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר".

* * *

(25) כפי שנקרא לפעמים בשם "פסוק שני" — אף שאינו פסוק (ראה סה"מ תש"ט ע' 150 בהערה).
(26) פסחים נו, א.
(27) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סס"א ס"ג. וש"נ.
(28) ישעי' מ, ה.

(21) עירובין נד, א.
(22) קה"י בערכו. וראה גם שיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה, מבה"ח טבת תשכ"ד סי"ד (תו"מ חל"ח ע' 333). וש"נ.
(23) ר"פ בהעלותך.
(24) ואתחנן ו, ד.

ח. בהשיחה שנדפסה זה עתה²⁹, נזכר (בסיומה³⁰) מ"ש בסיום וחותם ההפטרה דפרשת וישלח (וגם בהפרשה עצמה³¹: "עד אשר אבוא אל אדוני שעירה", ומפרש רש"י (שענינו — פשוטו של מקרא³²): ואימתי ילך, בימי המשיח, שנאמר³³) "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו"³⁴.

ובענין זה צריך להבין:

יעקב הי' אחד מג' האבות ("אין קורין אבות אלא לשלשה"³⁵), ו"בחיר האבות"³⁶, ומדתו מדת האמת, כמ"ש³⁷ "תתן אמת ליעקב" (שזהו ע"ד מ"ש³⁸ "יהב חכמתא לחכימין"). וכיון שבפועל לא הלך יעקב אל עשו (ועד היום ממשיכים לסבול מעשו בגלות אדום כו') — איך יתכן שאמר לעשו "עד אשר אבוא אל אדוני שעירה", בידעו שעשו מבין שכוונתו היא תיכף ומיד, וא"כ, יהי' עשו סבור שיעקב אמר דבר שקר ח"ו!?

אך הענין הוא — כפי שמבין הבן חמש למקרא שבודאי אמר יעקב את האמת ("ער האָט טאַקע געהאַלטן באַ דעם"), כיון שמצד עצמו הי' מוכן לגאולה³⁹ ("ועלו מושיעים גו'"), אלא שהחסרון הוא בכך ש"הילדים רכים והצאן והבקר עלות עלי"⁴⁰, ועדיין אינם מוכנים לכך.

וענין זה נכלל בפשטות הכתובים באופן המובן לילד קטן — כיון שזהו ענין שנוגע לחינוכו של הילד, שצריך לידע שבו תלוי הדבר, שכאשר יתנהג כדבעי, אזי תבוא הגאולה, וכפס"ד הרמב"ם⁴¹ ש"צריך כל אדם

שבת והזיק ה"ה פטור מפני שרץ ברשות, כיון שממהר להתכונן לשבת (ב"ק לב, א. וש"נ), ועד"ז בנדו"ד, שהוצרכו למהר כדי שיספיקו לסיים את ההדפסה קודם השבת, ובגלל המהירות כו', נפלה הטעות. ובכל אופן בודאי צריכים לתקן כו'.

(35) ברכות טז, ב.

(36) ראה שעה"פ תולדות כז, כה. וראה גם ב"ר רפ"עו. זח"א קיט, ב. קלג, א. קמז, ב. קעא, ב.

(37) מיכה ז, כ.

(38) דניאל ב, כא.

(39) ראה תו"א ותו"ח ר"פ וישלח. ובכ"מ.

(40) וישלח שם, יג.

(41) הלי' תשובה פ"ג ה"ד.

(29) קטע משיחת ש"פ וישלח, ט"ז כסלו שהוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א ויצא לאור בחוברת בפני עצמה (נדפס בתו"מ חנ"ד ע' 320 ואילך).

(30) ס"ח (תו"מ שם ע' 330).

(31) לג, יד.

(32) פרש"י בראשית ג, ח. ובכ"מ. ובמפורש כאן — שלאחרי שפרש"י כנ"ל, מסיים: "ומדרשי אגדה יש לפרשה זו רבים".

(33) עובדי' א, כא.

(34) כ"ק אדמו"ר שליט"א העיר על טעות שנפלה בהדפסת השיחה, ואמר (בכתב-שחוק), שאי אפשר לבוא בטענות אל המדפיסים (דלכאורה, להיותם בודאי תלמידי חכמים, חסידים, תמימים כו', איך יצאה טעות כזו מתחת ידם) — כיון שישנו דין שהרץ בערב

שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו חציו זכאי וחציו חייב וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב. . עשה מצוה אחת, הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וכו'".

ט. ענין זה קשור גם לחנוכה, שהרי חנוכה קשור עם ענין החינוך. ואע"פ שענינו של חנוכה הוא חינוך בית המקדש⁴², "טיהרו את מקדשך כו"¹⁸ — הרי מבואר באור התורה⁴³ (מיוסד על המבואר בתורה אור⁴⁴) שחנוכה שייך במיוחד לענין ד"חננוך לנער על פי דרכו"⁴⁵, ונזכר שם⁴⁶ גם המבואר בחינוך קטן⁴⁷ בדיוק הלשון "על פי דרכו", ש"משמע שאינה דרך האמת לאמיתו כו'".

והענין בזה:

ענין החינוך צריך להיות "על פי דרכו" של המחונך, שהרי אי אפשר לגשת מיד עם כל החריופות כו' ("מיט די גאַנצע שאַרפקייט"), ע"פ דרכו של המחנך, שאז לא יוכל לפעול מאומה, אלא בהכרח לגשת "על פי דרכו" של המחונך.

ואע"פ שהחינוך הוא "על פי דרכו" של המחונך — מבטיחה התורה למחנך ונותנת לו את הכח, שהחינוך יהי' באופן המתאים, כך, ש"גם כי יזקין לא יסור ממנה"⁴⁵, והיינו, לפי שזהו חינוך ע"פ תורת אמת, ו"אמת" הו"ע שחודר ומשפיע לעולם, "גם כי יזקין" — "שבעים שנה", "ואם בגבורות שמונים שנה"⁴⁸, "והיו ימיו מאה ועשרים שנה"⁴⁹, ועד שזהו ענין שנוגע גם לדורות שלאח"ז, שהרי ע"י החינוך שלו נמשך גם לבניו אחריו כו', עד סוף כל הדורות.

וכל זה — הן בנוגע לחינוך הבנים, והן בנוגע לחינוך הבנות, ובפרט שכל אחת מהבנות תהי' בבוא הזמן "עקרת הבית", ובה תהי' תלוי' הנהגת הבית והמשפחה כולה ע"פ תומ"צ.

וזהו גודל מעלת ענין החינוך, ובאופן שיש בזה כח האיך־סוף, שעיי"ז מעמידים דורות כו', "פירות ופירי פירות עד סוף העולם"⁵⁰, "כימי צאתך מארץ מצרים"⁵¹, שבנ"י העמידו "צבאות ה'"⁵²,

(42) ראה בהנסמן בתו"מ ח"ב ס"ע 305.

(43) חנוכה רחצ, א ואילך.

(44) ד"ה בכ"ה בכסלו — וישב כט, ד.

(45) משלי כב, ו.

(46) שב, א.

(47) בתחלתו (עה, ב).

(48) תהלים צ, יו"ד.

(49) בראשית ו, ג.

(50) ע"ד לשון חז"ל — כתובות רפ"ט.

זבחים לו, ב. ועוד.

(51) מיכה ז, טו.

(52) בא יב, מא.

"בנערינו גו' בבנינו ובבנותינו"⁵³, "לא תשאר פרסה"⁵⁴ — "אראנו נפלאות"⁵¹, בהיציאה מגלות זה, עי"ז שמעמידים "צבאות ה'" שיוצאים לקבל פני משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו בקרוב ממש.

* * *

י. כל האמור לעיל הוא בנוגע למחנך, שאף שצריך לחנך "על פי דרכו" (של המחונך), מבטיחים לו ש"גם כי יזקין לא יסור ממנה"; אבל עדיין נשאלת השאלה בנוגע למחונך: מהי התועלת בהחינוך — טוען הוא — בהיותו "על פי דרכו"??!

ולדוגמא: כאשר משהו בא לכאן⁵⁵ — הרי זה רק לזמן קצר, לשבת אחת, וגם כאשר בא בערב שבת ונשאר גם ליום ראשון, הרי זה עדיין למשך זמן קצר בלבד, ומה כבר תהי' הפעולה על הזמן שלאח"ז, כשיחזור לסביבתו כו', שהיא באופן הפכי מכל הענינים שאומרים לו כאן??!

והמענה על זה, שזהו כמשל זריעת גרעין בארץ, שעם היותו קטן ביותר, ואין בו טעם כו', הרי ממנו צומח אח"כ אילן גדול עם ריבוי פירות. ודוגמתו אצל בני"י, עליהם נאמר⁵⁶ "כי תהיו אתם ארץ חפץ", כידוע תורת הבעש"ט על זה⁵⁷.

ולכן, למרות שנמצאים כאן למשך זמן קצר, יש לזה פעולה שנמשכת תמיד, ובלשון הכתוב⁵⁸: "שפת אמת תכון לעד", והיינו, שכאשר אומרים לו את האמת, ומראים לו כיצד צריכה להיות ההנהגה האמתית — יש לזה קיום תמידי, כך, שגם בזמן קצר בכמות, יכולה להיות פעולה שנוגעת לכל משך הזמן שלאח"ז, ולא רק בנוגע לעצמו, אלא עד סוף כל הדורות.

וא"כ, הרי זה כמשל הסוחר שאומרים לו שישקיע דולר במסחר כדי שעי"ז ירויח אלף אלפים וריבוא רבבות — שבודאי יעשה זאת, אפילו על הספק.

מקץ) דובר כבר בענינים השייכים ל"פגישה" שנערכת ביום הש"ק זה). המור"ל.

(56) מלאכי ג, יב.
(57) ראה כש"ט בהוספות סנ"ז. וש"נ (נעתק ב"היום יום" זו אייר).
(58) משלי יב, יט.

(53) שם יו"ד, ט.

(54) שם, כו.

(55) כנראה הכוונה לאלו שבאים להשתתף ב"פגישה" שאמורה להתקיים בש"פ ויגש (ראה שיחת ש"פ ויגש ס"ד (לקמן ס"ע 115 ואילך), שבהתוועדות דשבת שלפנ"ז (ש"פ

ועד"ז בנדו"ד, שגם כאשר טוען שאינו רואה כיצד תהי' פעולה מזה, הנה גם על הספק כדאי לו להשקיע ולבוא לכאן לשבת, אע"פ שהי' יכול להשאר במקומו, ולהתענג — "וקראת לשבת עונג" 59 — בענינים שנחשבים אצלו לעונג, ואילו בבואו לכאן, הרי זה לכאורה באופן שאין לו "געשמאָק" בזה, ובפרט שמדובר אודות שיטה חדשה שמעולם לא ראה ולא שמע אודותה, ומצינו ש"בשבת אין קורין להם בתחלה פרשה שלא קראוה מעולם מפני טורח שבת" 60 — הרי כדאי לו להשקיע בזה, כיון שבדאי תהי' לזה פעולה גם לאח"ז, עד סוף כל הדורות.

ועד"ז בנוגע לכללות החינוך "על פי דרכו", שטוען, שכיון שהחינוך הוא "על פי דרכו", אין זה ענין של אמת כו' — כי, אע"פ שהגישה אליו היא "על פי דרכו", ע"י משלים וכו', הרי זה באופן שיש בזה האמת.

יא. ויובן ע"פ מה שמצינו בנוגע לאופן הלימוד עם קטן⁶¹:

כאשר לומדים עמו אודות הקב"ה, "בראשית ברא אלקים גו'" 62, הרי הוא מצייר לעצמו את הקב"ה בציור של גוף — אמנם לא גוף כמו של כולם, אלא גוף גדול וחזק ויפה יותר כו', אבל עדיין בציור של גוף. וכמו"כ כשלומדים עמו מ"ש "אצבע אלקים" 63, אזי מצייר לעצמו אצבע כפשוטה, אלא אצבע גדולה כו'.

ועד"ז באמרו "מודה אני לפניך מלך חי וקיים" — אזי מצייר לעצמו שזהו בדוגמת מלך בשר ודם, כמו המלך שראה ב"פאָראַד", ראה תמונתו או שמע אודותיו, אלא שאינו כמו מלך בשר ודם, להיותו "חי וקיים", אבל עדיין בציור של גוף, כיון שילד קטן אינו יכול להבין שאין לו גוף ולא דמות הגוף, ואינו יכול לצייר זאת אפילו בדרך של ידיעת השלילה. — בידיעת החיוב, אף א' אינו יכול להבין זאת, ובלשון הידוע⁶⁴: "אילו ידעתיו הייתיו", אבל ילד קטן אינו יכול להבין זאת אפילו בדרך שלילה.

וצריך להבין: כאשר גדול יצייר את הקב"ה כ"גוף ובעל תמונה" — הרי זה היפך עיקרי הדת והאמונה, ואין לו חלק לעולם הבא⁶⁵, וא"כ,

63) וארא ח, טו.

59) ישעי' נח, יג.

64) ס' העיקרים מ"ב ספ"ל. מד"ש פ"ו

60) הלי' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"י. וש"נ.

מ"ז. וראה מו"נ ח"א פנ"ח. וראה גם סה"ש

61) ראה גם לקר"ש חט"ו ע' 79 ואילך.

קיץ היש"ת ע' 26.

תו"מ ח"ד ע' 187. חמ"ט ס"ע 214 ואילך.

65) ראה רמב"ם הלי' תשובה פ"ג ה"ר"ז.

62) בראשית א, א.

איך אפשר ללמוד עם קטן "תורת אמת" באופן כזה, בה בשעה שזהו היפך האמונה האמיתית?!

ונתבאר בזה, שכיון ש"מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא"⁶⁶, היינו, שכל הענינים שישנם אצל מלך למטה, כמו "אמר מלכא עקר טורא"⁶⁷, ה"ז בגלל שכן הוא אצל הקב"ה [ועד"ז בנוגע לאביו, שמאכיל ומשקה אותו, הרי זה בגלל שהקב"ה זן ומפרנס לכל, אלא שהאב הוא שלוחו של הקב"ה לפרנס אותו], הנה כאשר הילד מצייר לעצמו את הקב"ה כמו מלך כפשוטו, הרי זה ענין אמיתי, כיון שכל עניניו של המלך כפשוטו באים מהקב"ה.

ומזה מובן גם בנוגע לחינוך ע"פ דרכו (כולל גם בלשונות של אומות העולם) — שזהו בדוגמת ענין הלבוש, שיש בו האמת.

ויתירה מזה, שבענין הלבוש יש אור גדול יותר, שלכן ביכלתו להלביש את הענין, וכמבואר בחסידות⁶⁸ שבכל לבוש ישנו ענין שהוא נעלה יותר מהמלוּבש.

יב. אך עפ"ז שואל המחונך לאידך גיסא: כיון שב"דרכו" ישנו כבר האמת, א"כ, מדוע אינו יכול להסתפק בכך?!

אך הענין הוא, שעז"נ⁶⁹ "שמים חושך לאור ואור לחושך", והיינו, שלא יודעים מהו אור ומהו חושך, ועושים מהעיקר טפל וכו'.

[בהמשך הענין נזכר גם ע"ד החילוק בין בני" לאוה"ע בנוגע לאלקה שלהם — כמ"ש⁷⁰ "כי כל העמים ילכו איש בשם אלקיו ואנחנו נלך בשם ה'" (והרי מעלתה של כל אומה ניכרת מאלקיו):

אצל הקב"ה — בחיצוניות, אין לו גוף ולא דמות הגוף, ואילו בפנימיות, "מה הוא רחום כו' מה הוא חנון כו"⁷¹; ואילו אצל אוה"ע — בחיצוניות, יש להם אלילים מכסף וזהב ואבנים טובות, ואילו בפנימיות, הרי הם בעצמם אומרים שה"ע"ז" שלהם עושה את כל הדברים הכי מאוסים, כמו גניבה גזילה ואונאה כו', עד לגילוי עריות ושפיכות דמים (כידוע בספרים שלהם).

ונמצא, שמהדרך שלהם ("דרכו") גופא רואים שאין זה אמת, כך,

66 ברכות נח, א.

67 ראה ב"ב ג, ב.

68 ראה תו"א לך לך יב, ד. סהמ"צ

69 (71) ראה ספרי עקב יא, כב. רמב"ם הל'

להצ"צ מצות מילה פ"ד (דרמ"צ ז, א). דעות פ"א ה"ו. ועוד.

ובכ"מ.

ש"מיני' וכי' אבא לישידי' בי' נרגא"72, היינו, שמענין זה עצמו מביאים ראי' על ההיפך, ללא צורך לעיין בספרים אחרים.

וסיים בגודל נחיצות ענין החינוך, וכידוע פתגם כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע73, שכשם שישנו חוב להניח תפילין בכל יום, כמו"כ ישנו חיוב להקדיש חמש עשרה דקות בכל יום כדי לחשוב מה יכולים לעשות בשביל ענין החינוך74].

* * *

יג. מאמר (כעין שיחה) ד"ה ועל הנסים.

* * *

יד. הביאור בפירושו רש"י על הפסוק75 "פן יקראנו אסון", "ובבית לא יקראנו אסון, אמר ר' אליעזר בן יעקב מכאן שהשטן מקטרג בשעת הסכנה"76 — שיעקב חשש77 שלבנימין "אחי יוסף" עלול לקרות אסון בדרך, כמו שקרה ליוסף ש"חי' רעה אכלתהו"78 בהיותו בדרך, וגם אמו רחל מתה בדרך. אלא שאצל רחל היתה הדרך רק גרם נוסף, ולכן מוסיף רש"י ש"השטן מקטרג כו'". ומביא מאמר זה בשם ראב"י, שס"ל "כיון

דכל צרות קאמרו, דאפשר שלא אמר אלא על הבנים — ע"פ דברי הגמרא (שבת קו, א ובפרש"י) "אחד מן האחין שמת ידאנו כל האחין כולן... אמרי לה דמת קטן" (שבקלקלה מתחילין מן הקטן). והשתא תקשי דאמאי חשש יעקב לכלל הבנים מחמת חזקה ג"פ, הא מחמת בנימין לחוד ה"ל לחוש לכולן שהוא הקטן, ולכן פירש דעל כל צרות חשש מחמת חזקה.

אבל*: שם המדובר בפי' "עלי היו כולנה" (מה שיהי' לאחרי ש"את בנימין** תקחו"). ולא הטעם ל"וקרהו אסון" (ממענה כ"ק אדמו"ר שליט"א בכתי"ק).
(78) וישב לז, לג.

(* נוסף לכך שמארז"ל "אחד מן האחין כו" לא נמצא במקרא או בפרש"י עה"ת, ובמארז"ל זה גופא "אמרי לה דמת גדול".
(**) ולא דוקא בנימין, כי, כשלא ישלח את בנימין — יקרה האסון להקטן שבהשאר.

(72) סנהדרין לט, ב. הובא בתניא פל"א.
(73) ראה "היום יום" כב טבת. וראה גם תו"מ — רשימת היום מ"ע ש"ג. ויש"נ.
(74) חסר הסיום (המו"ל).

(75) פרשתנו מב, ד.
(76) על השאלה מדוע מפרש רש"י גם בפי' ויגש (מד, כט) "וקרהו אסון", "שהשטן מקטרג בשעת הסכנה" — ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א*: לשלול הפשט הפשוט — שהאסון מפני שעוזב את אביו שנפשו קשורה בנפשו [וכמו שרש"י שולל זה גם בפסוק כ"ב]. ויש להאריך בזה.

(77) בחולין צה, ב (ובפרש"י): "בית תינוק ואשה אף על פי שאין נחש יש סימן... והוא דאיתחזק תלתא זימני, דכתיב (שם, לו) יוסף איננו ושמעון איננו הרי שתיים, ו(אם) את בנימין תקחו" (עלי היו כולנה, ואין לך צרה שאינה עוברת עלי). ובמצפה איתן פי' מנ"ל (* נוסף על המבואר בזה בלקו"ש שבפנים).

שעברו עליהן שני רגלים עובר בבל תאחר⁷⁹ (שקשור עם הקושי שבהליכה בדרך), ולכן מחזקין לסכנת הדרך בתרי זימני⁸⁰ — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁸¹ בלקו"ש ח"ה ע' 213 ואילך.

טו. וענין זה (סכנת הדרך אצל יוסף ובנימין) — ישנו גם ב"יינה של תורה":

איתא בביאורי הזהר⁸² שיוסף הוא "צדיק עליון"⁸³, בחי' יסוד, שענינו המשכה למטה, ועל ידו נמשכים כל עניני יעקב שבעולם האצילות — לעולמות ב"ע, כמרומו בהסימן ש"כל מה שאירע ליעקב אירע ליוסף"⁸⁴.

אמנם, ההמשכה למטה בב"ע ע"י יוסף יכולה להיות רק כאשר נשאר קשור בפנימיותו עם יעקב בעולם האצילות, אבל אם יוסף אינו קשור בפנימיותו עם יעקב, אלא הוא קשור לגמרי עם ב"ע, אזי אינו יכול להמשיך שם את עניני יעקב שבעולם האצילות. ועד"ז בנוגע לבנימין, "צדיק תחתון"⁸⁵, שלכן רצה יעקב שבנימין ישאר עמו.

והענין בזה — שבפועל ממש צריכה להיות העבודה למטה עם הגוף כו', כמ"ש "עזוב תעזוב עמו"⁸⁵, אבל הירידה למטה היא רק בחיצוניות, "בלא לב ולב"⁸⁶, אבל לא להכניס שם את פנימיותו, שצריכה להשאר בעולם האצילות.

וזהו גם החילוק בין "שארה" ו"כסותה", שיכולים ליתן לאחר, ל"עונתה", שהו"ע היסוד, שצריך להשאר אצל יעקב, ואינו יכול להנתן לאחר.

עסקינן — אין למדין חזקה זו מענין לענין.

81 בשילוב שיחת ש"פ ויגש שנה זו.

82 ויחי — לאדמו"ר האמצעי כט, ד

ואילך, ולאדמו"ר הצ"צ ע' קסח ואילך.

83 ראה זח"א קנג, ב. תו"א תרומה פ, ד.

לקר"ת פ' ראה כה, ד. כז, ד. ובכ"מ.

84 פרש"י וישב לו, ב.

85 משפטים כג, ה. וראה כתר שם טוב

בהוספות סכ"א. וש"נ (נעתק ב"היום יום" כח שבט).

86 דברי הימים"א יב, לג. וראה סה"מ

תש"ט ע' 222, ובהערת כ"ק אדמו"ר שליט"א

שם. וש"נ.

79 ר"ה ד, ריש ע"ב.

80 על השאלה מדברי ראב"י בירושלמי

שבת ספ"ו: "לא תנחשו ולא תעוננו, אע"פ

שאינן נחש יש סימן, ובלבד לאחר ג' סימנים,

כגון ואני בבואי מפקד מתה עלי רחל, יוסף

איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו" —

ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א:

עדיפא מיני' הול"ל — שאפילו לאחר ג'

סימנים ג"כ לא היו חזקה, ואפילו לא נחש

(ורק סימן בעלמא — כלשון רש"י בחולין

(שם)).

אבל אינו שייך לנדוד, כי, "שמעון איננו"

לא הי' בדרך, ואינו ענין לחזקה בדרכים,

שלדעת רש"י (יבמות סד, ב) — דאליבי'

אבל בחיצוניות — צריכה להיות הירידה למצרים, וכפי שרואים שבפועל היתה ירידת יוסף ובנימין למצרים,

— ועי"ז היתה גם ירידת יעקב למצרים, "אנוס על פי הדיבור"⁸⁷, אלא שע"י ירידת יוסף למצרים נפעלה ירידת יעקב בנקל יותר, שלא הוצרך לירד "בשלשלאות של ברזל"⁸⁸ —

כי, דוקא ע"י הירידה למטה נעשה עליוי גדול יותר, וכמו שדוקא ע"י הירידה למצרים נעשה אח"כ הענין דיצי"מ, שע"יז ניתוסף עליוי לגבי המעמד ומצב שלפנ"ז.

טז. ההמשך להמדובר ביי"ט כסלו⁸⁹ אודות סיום מסכת יומא בשייכות להמבואר באגרת התשובה⁹⁰ בענין "שלשה חילוקי כפרה"⁹¹ — החילוק בפנימיות הענינים⁹² בין שלשה לארבעה, ששלשה הוא מספר הכלים (בי"ע, שענינם כלים, משא"כ אצילות, שעיקרו אורות⁹³), וארבעה הוא מספר האורות, וזהו החילוק בין שיטת ראב"ע שיש "שלשה חילוקי כפרה", שזהו בענין הכלים, לשיטת רמב"ח שיש "ארבעה חילוקי כפרה", שזהו בענין האורות. ומתאים עם הביאור ע"פ נגלה שראב"ע אינו מונה חילול ה' שמתכפר ע"י מיתה, כי, נשמה וגוף ענינם אורות וכלים, וחילול ה' הוא כנגד אצילות, אור שלמעלה מהתלבשות בכלים — נכלל בשיחה שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה בלקו"ש חי"ז ע' 194 ואילך.

יז. בסיום ההתוועדות נזכר אודות הענין דשבת וחנוכה — שענין השבת, הן הענין ד"לעשות את השבת"⁹⁴, והן הענין שלמעלה מזה,

"גָאָר אֵן אַנדער געשמאַק"!! ... וגם כאן רואים שאין ללמוד ענין בנגלה ללא הביאור ע"פ חסידות (ראה גם תר"מ חמ"ט ע' 268 הערה 7. וש"נ).

(93) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר, שענין זה קשור עם המדובר לעיל (סט"ו) בנוגע לירידה והמשכה מאצילות לבי"ע.
(94) תשא לא, טז.

הי' יכול לעמוד ("מיטה'אלטן") על עומק הענין, והי' לו חלישות הדעת מזה, באמרו שהצ"צ בירך אותו רק בנוגע לנגלה דתורה, ולא בנוגע לתורת החסידות (ראה סה"ש תש"ב ס"ע 107 ואילך).

(87) נוסח הגש"פ.

(88) שבת פט, ב.

(89) סכ"ז ואילך (לעיל ע' 42 ואילך).

(90) רפ"א.

(91) יומא פו, א.

(92) ענין זה נתבאר גם בספריו של הגאון הרגזיבי ע"פ נגלה בנוגע לענין ה"סולם" (ראה צפע"נ עה"ת ר"פ ויצא), אבל, ע"פ חסידות יש בזה "עריכות" אחרת לגמרי*

(* ולהעיר מהסיפור שפעם נפגש הגאון הרגזיבי עם כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, ולאחרי שדיברו בנגלה דתורה, התחיל אדנ"ע לבאר הענין ע"פ חסידות, והגאון הרגזיבי לא

ש"שבת מקדשא וקיימא"⁹⁵, קשור עם שבעת ימי ההיקף, ואילו חנוכה הוא למעלה מזה — שקשור עם מספר שמונה, שמונה נרות, שהוא למעלה משבעת ימי ההיקף (כמבואר בתשובת הרשב"א⁹⁶), וקשור עם ה"כינור של ימות המשיח" שיהי' "של שמונה נימין"⁹⁷, והרי כללות הענין דחנוכה קשור עם הגילוי דלעת"ל, שהרי נרות חנוכה אינן בטלים לעולם (כנ"ל ס"ז), ויהיו גם בבנין ביהמ"ק השלישי, שיבנה ע"י משיח צדקנו, בקרוב ממש.



97 ערכין יג, ב.

95 ביצה יז, א.

96 ח"א ס"ט.